

יצורים מיתולוגיים בתרבויות המזרח הרחוק ד"ר אלי מועלם

קנטאורים, מינוטאורים, חדי-קרן ודרקונים – מי מאיתנו אינו זוכר כיצד הציתו יצורים מיתיים אלו ואחרים את דמיוננו והעשירו את עולמות הפנטזיה בילדותנו? אין לך תרבות שבה לא התפתחו אגדות ומסורות אודות יצורים שונים ומשונים, לרוב בני כלאיים, החיים לצד בני האדם. ברוב הדתות דמיון התערבב עם מציאות, ואנשים סגדו ליצורים מיתיים אלו ואף עבדו אותם במקדשים שהקימו לכבודם.

יצורים מיתיים על גבי גליונית מאוסטרליה

גם בימינו עדיין ממלאים רבים מיצורים דמיוניים אלו תפקיד חשוב במספר דתות ותרבויות ומהווים חלק משמעותי בחיי המאמינים. כל מי שיבקר בהודו ובדרום מזרח אסיה יתרשם ממספרם הרב של המקדשים ובתי התפילה בהם מגישים מנחה לאל **גאנש** בעל ראש הפיל או לאל **ברהמה** בעל עשרות הידיים. מבין כל הדתות הקיימות היום בעולם דומה כי אין כאלו בהן משולבים יצורים מיתיים דמיוניים כמו בהינדואיזם ובבודהיזם, להן פנתיאון עשיר של דמויות ואגדות הנערצות על ידי המאמינים. מטבע הדברים מגוון זה העשיר גם את אוסף בולי המיתולוגיה שלי בבולים ופריטים המתארים רבים מיצורים אלו ואת האגדות אשר נשזרו סביבם.

בחרתי להתחיל עם הבולים אשר לטעמי הם היפים ביותר מכל בולי האוסף שלי. כוונתי לבולים חרוטים מקמבודיה ומלאוס המתארים את **קינרי**, יצור מיתולוגי אשר חציו אישה וחציו השני עוף (או חציו סוס בהינדואיזם), המתגורר ביער ההימלאפאן, מקום בו האורז לא נגמר לעולם. בבודהיזם, קינרי היא סמל לנשיות, עדינות, יופי וחינניות, הידועה בנועם שירתה ובריקודה הענוג בדומה לגרציות,

מלוותיה של **אפרודיטה** אלת היופי במיתולוגיה היוונית. כמתואר בבולים, קינרי היא יצור בעל כנפיים, המאפשרות לה לעוף ולתווך בין עולם האלים לבין בני האדם, כמו **איריס** במיתולוגיה היוונית.

דמותה של קינרי על בולי לאוס ותאילנד

העומד מול תחריטי האבן בקירות מקדשי אנגקור בקמבודיה לא יכול שלא להתרשם מעוצמתו של **הגרודה**, יצור בדמות עוף, לעיתים בעל פני אדם, עם אינטליגנציה וסדר חברתי כמו של בני אנוש. לגרודות כח רב היכול לגרום לסופות ולהרס במשק באמצעות משק כנפיהם בלבד. בה בעת יש להם כוח לשאת משקל עצום, ולכן הם שימשו ככלי תחבורה לאלים כמו **וישנו**, האל המשמר בהינדואיזם ובבודהיזם.

תבליט אבן של גרודה ממקדש אנגקור

באפוס הראמיאנה מסופר על **ג'טיו**, בנו של גרודה, שעזר לאל **ראמה** בניסיונותיו לחפש את **סיטה** אשתו שנחטפה על ידי **ראוואנה** מלך השדים. המאבק בין ג'טיו לראוואנה, שהסתיים במותו של הראשון, מתואר בבול נאה מלאוס. הגרודה משמש בסמלים רבים ואינדונזיה בחרה ביצור זה לסמלה הלאומי. גם חברות תעופה ורשויות דואר שונות בדרום מזרח אסיה מציגים את העוף המיתי כסמלם המסחרי.

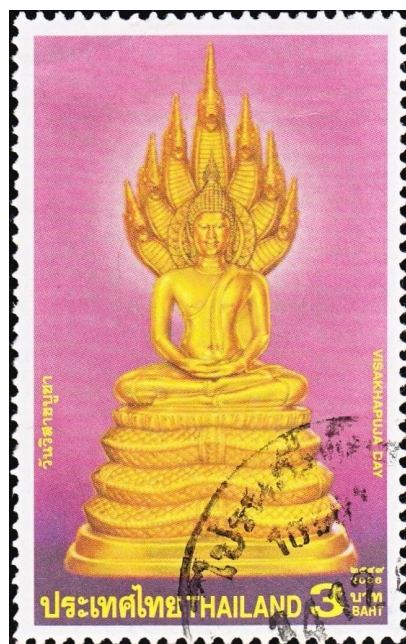
מימין: המאבק בין ג'טיו לראוואנה. במרכז: מרכבת אל השמש רתומה לגרודה. משמאל: גרודה, חברת התעופה הלאומית של אינדונזיה.

גיאורגיוס הקדוש מכניע את הדרקון.
בול דוגמא

דרקון הנגה כמעקה
במקדש אנגקור טום בקמבודיה

דרקון המוקלינדה מגן על בודהה

דרקונים תמיד נראו בעינינו כיצורים מבעיתים שיש להלחם בהם ללא רחם. ואכן, ברוב מיתולוגיות המערב נתפס הדרקון כיצור מזרה אימים, וכל מי שהרגו נחשב לגיבור. די אם נזכיר את **גיאורגיוס הקדוש**, פטרונה של אנגליה, שהציל נערה מפני דרקון אימתני, עלילה שהונצחה מאז ביצירות אומנות וזכתה להיות מוצגת בשפע מטבעות, שטרות ובולים.

בניגוד לכך, בבודהיזם נחשבים הדרקונים, הנקראים דרקוני הנגה, כיצורי מגוונים הנותנים את חסותם לבני האדם ולרכושם. במקדשים ואתרים דתיים רבים ניתן לראות פסלי וציורי נגה שיוצרו בכדי להעניק הגנה לאתר. אחד מדרקוני הנגה המפורסמים בבודהיזם הוא **המוקלינדה**, שיצא מתחת לאדמה בכדי להגן על **בודהה** לאחר שזה קיבל הארה. בפסלים רבים ניתן לראות את בודהה מבצע מדיטציה תחת חסותו. בלאוס ובתאילנד נחשבים דרקוני הנגה כשליטי וכמגיני נהר המקונג, ורבים מיושבי גדות הנהר מעלים להם מנחה לפני שהם יוצאים לשיט כברכה להצלחת הדיג. על חשיבות הנגה תעיד העובדה, כי שנת הדרקון הסינית מכונה בארצות דרום מזרח אסיה שנת הנגה.

דגם של נגה משמש בטקס חניכת נזירים בלאוס

יצורים מרובי ראשים ידועים ברוב מיתולוגיות העולם. הסיפור המפורסם ביותר הוא מאבקו של **הרקולס בהידרה**, מפלצת המים מלרנה בעלת תשעת ראשי נחש, מהם אחד שהיה בן אלמוות. ההידרה הייתה מגיחה מהביצות, טורפת בעלי חיים ומשמידה את יבולי השדות. הרקולס נאבק בה והתקשה להרוג אותה, מכיוון שכל ראש שרוצף באלתו הצמיח מיד ראש חדש. גם במיתולוגיות ההינדואיסטית והבודהיסטית ישנם יצורים מרובי ראשים, שהמפורסם שבהם הוא האל **אראוואטה**, הפיל בעל שלושת הראשים, המשמש ככלי

אינדרה רוכב על ארוואטה. הבול משמאל הוא תבליט אבן ממקדש בנטיי סריי, אגנקור, קמבודיה

רכבו של האל **אינדרה**, אל המלחמה, הגשמים והסופות. כשהאל רוצה להוריד גשמים שואב הפיל אראוואטה בחדקיו מים מתחת לאדמה ומתיז אותם לעננים, ואז פוקד אינדרה להמטיר את המים ולהשקות את האדמה. בממלכת לאוס, שהתקיימה עד 1975, נחשב הפיל בעל שלושת הראשים, הנקרא **אראוואן**, כדמות מגוננת וכמסמלת את איחוד שלושת הממלכות הלאיות הקדומות. הממלכה, שנקראה גם "ארץ מיליון הפילים", בחרה באראוואן כסמלה הלאומי, והוא אף הופיע על דגלה.

אראוואן כסמלה של ממלכת לאוס בבולים ובחותמת מלאוס

סופאן מצאא

כמעט ואין תייר המבקר בדנמרק הפוסח על פסלה של בת הים הקטנה, יצור שחציו אשה וחציו דג. **סופאן מצאא** ("דג זהב") היא המקבילה ליצור ימי זה בהינדואיזם ובבודהיזם. למרות חניניותה וקסמה הרב, היתה סופאן מצאא בתו של ראוואנה מלך השדים ואף הלכה בדרכיו הנלוזות. האגדה הידועה ביותר מספרת כי סופאן מצאא קיבלה הוראה מראוואנה להרוס את הגשר אותו בנו **הנומן** וצבא הקופים בכדי לעבור ללנקא ולהציל

הנומן נאבק בסופאן מצאא.
 למעלה : בול מלאוס.
 למטה : גליונית מזכרת מקמבודיה

את סיטא החטופה. בת הים הצייתנית נתנה הוראה לדגים להרוס את הגשר ולמנוע בכך את מעבר הגייסות החשים להציל את אשת האל ראמה. אל הקופים הנומן נאבק עימה מתחת למים בניסיון להניא אותה מביצוע פקודתו המרושעת של ראואנה. במהלך הקרב התת ימי ביניהם התאהבה סופאן מצאא בהנומן הקוף, פקדה לחדול מהרס הגשר והתלוותה אליו במלחמתו. מאהבה זו זכינו לעוד יצור מיתי, חציו קוף וחציו דג, שהתווסף לאוסף העשיר של הדמויות המיתיות הממלאות את עולם הדמיון והפנטסיה שלנו.

ד"ר אלי מועלם אוסף את בולי לאוס וכן בולים בנושאי מיתולוגיות העולם,
 קופים ומוצא האדם. לתגובות: eli573@zahav.net.il